

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Maria Szczepaniec (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi S. L.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...)

w sprawie o sygn. akt III AUa (...)

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2021 r.

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie III AUa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie III AUa (...) nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi;**
- 3. przyznaje S. L. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 4 000 (cztery tysiące) zł;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

W dniu 25 lutego 2021 r. do Sądu Najwyższego wpłynęła skarga S.L., reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika, na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej

zwłoki (dalej: skarga na przewlekłość), toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w (...) pod sygn. akt III AUa (...).

Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie III AUa (...),
2. zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów postępowania,
3. przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 20.000 zł.

W uzasadnieniu skargi skarżący wskazał, że 2 kwietnia 2019 r. wniósł do Sądu Apelacyjnego w (...), apelację od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 19 lutego 2019 r., w sprawie XI I (...). Skarżący podniósł, że bezskutecznie zwracał się o przyspieszenie rozpoznania sprawy. Do dnia sporządzenia skargi na przewlekłość nie został wyznaczony termin posiedzenia. Skarżący podkreślił, że brak rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma istotne znaczenie, ponieważ jest osobą starszą, schorowaną a toczące się postępowanie ma rozstrzygnąć o kluczowej dla niego kwestii tj. wysokości emerytury.

W odpowiedzi na skargę, która wpłynęła do Sądu Najwyższego w dniu 22 marca 2020 r., Prezes Sądu Apelacyjnego w [...]. wniósł o jej oddalenie w całości. W uzasadnieniu wyjaśnił, że sprawy są rozpoznawane zgodnie z kolejnością wpływu, a poza kolejnością wyłącznie sprawy pilne. Natomiast charakter zaskarżonej sprawy nie należy do żadnej z kategorii spraw pilnych. Następnie podniósł, że w okresie od 19 marca 2020 r. do 23 maja 2020 r., z uwagi na stan zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, nie było możliwe podejmowanie żadnych czynności przez sąd. Dalej wskazał, że w okresie od 13 października 2020 r. do 18 grudnia 2020 r. sędzia sprawozdawca przebywał na zwolnieniu lekarskim. Podkreślił również, że duża zaległość spraw jest związana z niewystarczającą obsadą sędziowską.

Na podstawie akt sprawy III AUa (...) Sąd Najwyższy ustalił, że 7 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wydał decyzję odmawiającą ponownego ustalenia wysokości emerytury S. L., od której 20 października 2016 r. skarżący złożył odwołanie. Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z 19 lutego 2019 r., XI U (...), zmienił zaskarżoną decyzję, w ten sposób, że przyjął do wyliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego od 1 września 2016 r. wskaźnik wysokości podstawy

wymiaru wynoszący 150,21% i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie. Od powyższego wyroku 4 kwietnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł apelację, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) 25 kwietnia 2019 r. W dniu 29 kwietnia 2019 r. wylosowano sędziego sprawozdawcę, a 30 kwietnia 2019 r. akta sprawy przedłożono sędziemu sprawozdawcy. W dniu 4 września 2020 r., w trybie art. 15 zzs³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020, poz. 374), wydano postanowienie o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Pismem z 6 października 2020 r. skarżący wskazał, że nie wnosi sprzeciwu co do rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Jednocześnie podniósł, że w związku z brakiem możliwości ustnego zajęcia stanowiska w sprawie, wnosi o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania. Pismem z 4 stycznia 2021 r. skarżący wniósł do Sądu Apelacyjnego w (...) o pilne rozpoznanie sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna w części.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, znajduje swoje uzasadnienie w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.). Prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, stanowi również jedno z podstawowych praw człowieka, wyrażone w art. 6

Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.).

Przedmiotem postępowania wywołanego skargą na przewlekłość jest ocena, czy doszło do naruszenia przysługującego skarżącemu prawa do sądu przez przewlekłe prowadzenie postępowania w sprawie. W myśl art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, ocenie podlega w szczególności terminowość i prawidłowość czynności podejmowanych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny, dotychczasowy czas postępowania, od chwili jego wszczęcia, do rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona. Ponadto, bierze się również pod uwagę charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że co do zasady naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, ma miejsce w przypadku co najmniej 12 miesięcznej bezczynności sądu II instancji, polegającej na niewyznaczeniu rozprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2018 r., III SPP 56/17, postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18, postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2020 r., I NSP 151/20). Powyższe koresponduje z treścią art. 14 ustawy o skardze na przewlekłość, zgodnie z którym ponowna skarga na przewlekłość postępowania w tej samej sprawie może być wniesiona po upływie 12 miesięcy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2018 r., I NSP 40/18; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 listopada 2020 r., I NSP 161/20; odmiennie postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19).

Na dzień rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi na przewlekłość, Sąd Apelacyjny w (...) nie wyznaczył terminu posiedzenia przez 20 miesięcy, licząc od dnia przedłożenia akt sędziemu sprawozdawcy (30 kwietnia 2019 r.) do dnia wpływu skargi na przewlekłość do Sądu Najwyższego (25 lutego 2021 r.), odejmując czas, w którym nie biegły terminy procesowe i sądowe, a rozpoczęte

uległy zawieszeniu, z uwagi na stan zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 (od 31 marca 2020 r. do 23 maja 2020 r.). W okresie od 30 kwietnia 2019 r. do 3 września 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) nie podjął żadnej czynności w sprawie, poza zarejestrowaniem sprawy w odpowiednim repertorium i przydzieleniem jej do rozpoznania sędziemu referentowi. Dopiero postanowieniem z 4 września 2020 r. skierował sprawę na posiedzenie niejawne, jednak nie wyznaczył terminu rozpoznania sprawy. Powyższe przemawia za stwierdzeniem przewlekłości w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie III AUa (...),

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, przy uwzględnieniu skargi, na żądanie skarżącego, należy przyznać od Skarbu Państwa sumę pieniężną w wysokości od 2.000 do 20.000 złotych, przy czym jej granica wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

W przedmiotowej sprawie skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 20.000 zł. W ocenie Sądu Najwyższego, żądana przez skarżącego kwota jest nieadekwatna. Sąd Najwyższy ustalając sumę pieniężną miał jednak na uwadze, że sprawa ma istotne znaczenie dla skarżącego, ze względu na jego wiek oraz przedmiot postępowania - ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego. Ponadto, zdaniem Sądu Najwyższego sprawa, której dotyczy skarga nie jest zawiła pod względem stanu faktycznego i prawnego. Należy zauważyć, że w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazuje się, że z uwagi na konsekwencje wynikające z dochodzonych świadczeń, sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych powinny być rozpoznane ze szczególną pilnością (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 30 października 1990 r. w sprawie Styranowski przeciwko Polsce, skarga nr 28616/95; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05; postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19). Kwestia

braków kadrowych w Sądzie Apelacyjnym w (...), jest niezależna od skarżącego, który swoim zachowaniem nie przyczynił się do wydłużenia czasu trwania postępowania. Trudności przedstawione przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), w postaci niewystarczającej obsady sędziów orzekających w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, choć niezawinione i niezależne od składu orzekającego, nie mogą pozbawiać strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. W orzecznictwie przyjmuje się, że obowiązek właściwej organizacji wymiaru sprawiedliwości, w tym zapewnienie właściwej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 21 grudnia 2000r. w sprawie Wasilewski przeciwko Polsce, skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z 16 sierpnia 2006 r., III SPP 10/06; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2018 r., III SPP 56/17; postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18).

Biorąc pod uwagę okres bezczynności Sądu Apelacyjnego w (...) oraz charakter sprawy, Sąd Najwyższy uznał, że suma pieniężna w wysokości 4.000 zł jest adekwatna. Na marginesie jedynie należy zauważyć, że stosownie do art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie, nie zamyka skarżącemu drogi, do wytoczenia odrębnego postępowania o naprawienie szkody ze stwierdzonej przewlekłości.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy działając na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...), wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie III AUa (...), nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w przedmiotowej sprawie.

Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw, aby uwzględnić wniosek pełnomocnika skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów postępowania. W rozpoznawanej sprawie skarżący jest zwolniony od ich ponoszenia z mocy ustawy i nie ma obowiązku uiszczania opłaty od skargi na przewlekłość postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2005 r., III SPP 109/04). Dalej skarżący jest reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu (postanowienie Sądu Okręgowego - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z

23 marca 2017 r., XI U [...] /16). Żądanie pełnomocnika skarżącego „zasądzenia od Skarbu Państwa kosztów postępowania” nie jest precyzyjne i jednoznaczne, co uniemożliwia orzeczenie o tych kosztach. Zgodnie z art. 112 § 1 k.p.c., w przypadku wygrania sprawy przez stronę reprezentowaną przez pełnomocnika z urzędu, koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponosi przeciwnik procesowy. Pełnomocnikowi z urzędu przysługuje prawo ściągnięcia sumy pieniężnej należnej mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. Koszty procesu zasądza się na rzecz strony, w tym wynagrodzenie dla pełnomocnika z urzędu. Dopiero, gdy koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu nie zostały pokryte w całości lub w części, ponosi je Skarb Państwa, na wniosek pełnomocnika z urzędu (art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze; Dz. U. 2020 r., poz. 1651 ze zm. w zw. z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu; Dz. U. 2019 r., poz. 18). W rozpoznawanej sprawie pełnomocnik skarżącego nie określił podmiotu, na rzecz którego mają zostać zasądzone koszty procesu, wskazując jedynie podmiot zobowiązany do ich świadczenia. Następnie, nie jest jasne, czy żądanie pełnomocnika skarżącego stanowi wniosek o przyznanie kosztów według norm przypisanych (art. 109 § 1 k.p.c.), czy może jednak wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z tytułu pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu (§ 3 ww. rozporządzenia). Od profesjonalnych pełnomocników oczekuje się, że formułowane żądania jak i ich uzasadnienie będą spełniać podwyższone normy staranności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2017 r., V CSK 677/16).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.